

ความคาดหวังที่มีต่อลูกสาว ที่ปรากฏในเรื่องสั้น “จูซันยะ”*

บทคัดย่อ

อิงชิ อิชियो (樋口一葉) เป็นนักเขียนอาชีพหญิงคนแรกของผู้หญิงญี่ปุ่นที่ได้รับการประเมินค่าในฐานะนักเขียนหญิง ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของผู้หญิง (女性運動) แต่เมื่อศึกษาชีวประวัติของเธอแล้วพบว่าตลอดทั้งชีวิต เธอทำหน้าที่เป็นลูกสาวมาโดยตลอด งานวิจัยฉบับนี้จึงเลือกผลงานเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” ซึ่งเป็นหนึ่งในผลงานของอิงชิ อิชियो มาศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังของพ่อแม่ต่อลูกสาวและบทบาทของตัวละครลูกสาวที่ปรากฏ รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับระบบปิตาธิปไตยผ่านตัวละครลูกสาวในเรื่องสั้นดังกล่าว จากการศึกษพบว่าตัวละครลูกสาวถูกคาดหวังในเรื่องการแต่งงาน ซึ่งแม้จะมีการต่อต้านจากตัวละครลูกสาว แต่พบว่าบทบาทของตัวละครลูกสาวสะท้อนให้เห็นถึงความลำบากของผู้หญิงในการมีอำนาจเหนือปิตาธิปไตยอันเนื่องมาจากความมัตถุญ นอกจากนี้ วรรณกรรมยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของผู้หญิงกับแนวคิดแบบปิตาธิปไตยที่ผู้หญิงถูกบังคับให้อยู่ในกรอบที่สังคมกำหนด สะท้อนให้เห็นถึงสถานะของผู้หญิงในสมัยเมจิ

คำ

สำคัญ

จูซันยะ, ตัวละครลูกสาว, ความคาดหวังของสังคม, ปิตาธิปไตย, ผู้หญิง

* งานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตเรื่อง “ตัวละครลูกสาวกับปิตาธิปไตยในวรรณกรรมของอิงชิ อิชियो”

Expectations Regarding the Daughter in the Short Story "Jusanya"

Abstract

Higuchi Ichiyo is Japan's first female professional writer and has been considered a headstrong anti-patriarchal writer. On the other hand, research on her biography reveals that Ichiyo had to perform the traditional role of a daughter all her life. This article studies Higuchi Ichiyo's famous literary work "Jusanya" (十三夜) to explore the theme of parents' expectations toward daughters and the role of the daughter characters in Higuchi Ichiyo's literature, including the relationship between women and patriarchal society. The study found that the daughter characters are commonly expected to get married. Despite the daughters' resistance, the stories often end with their unsuccessful struggles to break away from the patriarchal norms because of gratitude. The writings also show that these traditions were ingrained in the daughters' families themselves and that the women are forced to live up to the misogynistic standards. This reveals the status of women during the Meiji period.

Key words

Jusanya, daughter characters, social expectation, patriarchy, women

1. บทนำ

อิงุชิ อิจิโย (樋口一葉) (ค.ศ.1872-1896) เป็นนักเขียนที่ได้ชื่อว่าเป็นนักเขียนอาชีพหญิงคนแรกของญี่ปุ่น เธอได้ประพันธ์วรรณกรรมที่มีผู้หญิงเป็นตัวละครเอกแทบทั้งสิ้น วิวันพร กิจไกรลาส ได้อธิบายในประเด็นนี้ว่า อิงุชิ อิจิโย ได้ประพันธ์ให้ตัวละครหญิงในวรรณกรรมของตนโดยเฉพาะตัวละครภรรยาให้ดำเนินชีวิตไม่เป็นไปตามแบบแผนที่สังคมคาดหวัง เช่น มีลักษณะของการนอกใจสามี ได้เถียงสามี และเลือกทำตามใจต้องการ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นถึงอิสรภาพของผู้หญิงที่สามารถทำตามความต้องการของตนได้โดยไม่ยึดติดกับแนวคิดที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนาน (วิวันพร กิจไกรลาส, 2552, น.121-123) จากข้อมูลดังกล่าว อิงุชิ อิจิโยจึงได้รับการประเมินคุณค่าในฐานะนักเขียนที่มีบทบาทต่อการเคลื่อนไหวของผู้หญิง (女性運動) ที่ต่อต้านแนวความคิดกระแสหลักในสังคมสมัยเมจิอันส่งผลให้ผู้หญิงไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ

แม้ว่านักวิชาการโดยทั่วไปจะประเมินค่าอิงุชิ อิจิโยว่าเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่เรียกร้องสิทธิต่อผู้ชายจากที่ปรากฏในงานเขียนที่ได้นำเสนอตัวละครภรรยาเป็นหลัก แต่เมื่อศึกษาภูมิหลังของอิงุชิ อิจิโยแล้วปรากฏว่าเธอมีอายุเพียง 24 ปี และไม่เคยผ่านการแต่งงาน เธอจึงมีบทบาทหน้าที่ในฐานะของ “ลูกสาว” มากกว่าฐานะอื่น ทำให้ผู้วิจัยพิจารณาว่าอิงุชิ อิจิโยได้นำเสนอมุมมองของตนในฐานะลูกสาวผ่านวรรณกรรมของเธอได้เป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน การศึกษาบทบาทตัวละครในงานวรรณกรรมของอิงุชิ โฉมว่าจะเป็น “ภรรยา” หรือ “ลูกสาว” สิ่งที่ปรากฏคือตัวละครทั้งสองต่างต้องเผชิญกับระบบปิตาธิปไตยไม่ต่างกัน งานวิจัยของนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับงานวรรณกรรมของอิงุชิ โฉมที่ผ่านมานำเสนอโดยเน้นมุมมองไปที่ตัวละครภรรยาเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนมุมมองของอิงุชิ โฉมในฐานะตัวแทนของผู้หญิงที่มีต่อระบบปิตาธิปไตยได้ดี อย่างไรก็ตาม การศึกษาผ่านตัวละครลูกสาวซึ่งเป็นการศึกษาในอีกแง่มุมหนึ่ง จะยิ่งทำให้ศึกษาสถานะของผู้หญิงที่มีต่อระบบปิตาธิปไตยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาตัวละครลูกสาวที่อิงุชิ โฉมสร้างสรรค์ผ่านงานวรรณกรรมนั้นไม่ใช่เป็นการให้ความเห็นเชิงวิพากษ์ผ่านจินตนาการเหมือนตัวละครหญิงที่มีสถานะอื่น แต่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดกับอิงุชิ โฉมเอง ทั้งยังมีความน่าสนใจหลายประการที่จะเอื้อต่อการศึกษาวิเคราะห์สภาพของผู้หญิงกับปิตาธิปไตยในสมัยเมจิได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นที่มาสำคัญของการศึกษาว่าตัวละคร “ลูกสาว” ในเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” ถูกสร้างขึ้นตามความคาดหวังของสังคมหรือไม่อย่างไร และตัวละครลูกสาวแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์จากความคาดหวังดังกล่าวอย่างไร และเป้าหมายประการสำคัญของงานวิจัยฉบับนี้อีกประเด็นหนึ่งคือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับระบบปิตาธิปไตยผ่านตัวละครลูกสาวในเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” เพื่อวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวกับอำนาจปิตาธิปไตยกับผู้หญิงในยุคสมัยเมจิด้วย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่ได้ศึกษาเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” พบว่าโดยมากมีการศึกษาในฐานะผู้หญิงที่ทำหน้าที่แม่และภรรยาในสมัยเมจิ งานวิจัยที่พบได้ในไทยพบว่า ส่วนมากมักศึกษาเรื่องสั้นดังกล่าวผ่านตัวละครเอกหญิงในฐานะตัวแทนของภรรยาที่ไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง เช่น วิวันพร กิจไกรลาส วิเคราะห์ตัวละครหญิงว่าเป็นการแสดงความสภาพความเป็นจริงอันขมขื่นของผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงที่อยู่ในฐานะภรรยาที่ต้องเป็นฝ่ายอดทนและคอยเอาอกเอาใจสามี ทั้งยังต้องเสียสละตนเองเพื่อครอบครัว ดังนั้นการลุกขึ้นมาเป็นฝ่ายขอหย่าของโอะเซะกิซึ่งถือเป็นพฤติกรรมที่ผิดไปจากความคาดหวังของสังคม (วิวันพร กิจไกรลาส, 2552, น.78) นอกจากนั้น ปิยะนุช วิริยเนศวร์

และสฤณีรัตน์ เนียรเจริญสุข ศึกษาการใช้คำว่า “ยักษ์” ที่โอะเซกิตัวละครเอกหญิงใช้กับตัวเองเมื่อคิดถึงลูกชายที่ชื่อทะโร เนื่องจากโอะเซกิมีความคิดที่จะหย่าและทิ้งลูกให้อยู่กับสามี แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เป็นแม่ (ปิยะนุช วิริยเนศวร์และสฤณีรัตน์ เนียรเจริญสุข, 2552, น.142-151) เป็นต้น แม้แต่ในงานวิจัยของผู้ปุ่นเองก็ยังศึกษา “จูซันยะ” ในฐานะภรรยาและแม่เช่นกัน เช่น นิมิ โอะโฮะ ได้ศึกษาเอาไว้ว่าการที่ตัวละครเอกหญิงตัดสินใจที่จะไม่หย่าขาดจากสามีเป็นเพราะตระหนักว่าตนเป็นผู้หญิงไร้ซึ่งอำนาจทางสังคมและเศรษฐกิจโดยวิเคราะห์สาเหตุที่ตัวละครเอกหญิงต้องยอมทนอยู่ในสภาพการเป็นภรรยาต่อไปว่าเป็นเพราะไม่สามารถละทิ้งบุตรได้ แสดงให้เห็นถึงความโศกเศร้าของผู้หญิงที่ถูกจำกัดเสรีภาพอันเนื่องมาจากการมีครอบครัว (西, 1996, pp.23-28) ซึ่งจากงานวิจัยที่ผ่านมาข้างต้น พบว่าแม้จะมีการวิเคราะห์ตัวละครเอกหญิงในฐานะของภรรยาและแม่ แต่การวิเคราะห์ตัวละครเอกหญิงในฐานะลูกสาวยังไม่ปรากฏมากนัก ดังนั้นหากพิจารณาตัวละครเอกหญิงในฐานะลูกสาว อาจทำให้สามารถวิเคราะห์ตัวละครในมุมมองที่แตกต่างออกไป และยังได้เห็นบริบททางสังคมที่ปรากฏเพิ่มขึ้นผ่านมุมมองของลูกสาวได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการวิเคราะห์ตัวละครเอกหญิงใน “จูซันยะ” ผ่านสถานะลูกสาวอยู่บ้าง แต่พบว่ายังไม่มีการศึกษาและวิเคราะห์อย่างละเอียดนัก เช่น ฮิระอิ ยูกะ วิเคราะห์ตัวละครเอกหญิงในฐานะผู้หญิงที่มีหลากหลายสถานะในคนเดียว ทั้งฐานะลูกสาวและพี่สาวจากครอบครัวเดิม และหน้าที่ภรรยาและแม่กับครอบครัวใหม่ และตัวละครหญิงก็ได้ดำเนินชีวิตโดยที่ต้องทำหน้าที่ทั้งภรรยา แม่ พี่สาว และลูกสาวไปพร้อมกันภายใต้ระบบครอบครัวและแนวคิดทุนนิยม ซึ่งหากตัวละครเอกหญิงตัดสินใจหย่าหรือหมายถึงยุติหน้าที่ของภรรยาและแม่ จะส่งผลให้ฐานะของพี่สาวและลูกสาวสั่นคลอนไปด้วย (平井, 2015, pp.157-174) แม้ว่าจะไม่ได้มีการวิเคราะห์ตัวละครในฐานะลูกสาวปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้มากนัก แต่จากงานวิจัยดังกล่าวได้ให้ประเด็นที่น่าสนใจเอาไว้ว่าแม้ลูกสาวจะแต่งงานไปมีครอบครัวใหม่แล้วแต่หน้าที่ของลูกสาวก็ยังมีผลต่อผู้หญิงในสมัยเมจิอย่างมากเช่นกัน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาวิเคราะห์อย่างละเอียดต่อไปได้ว่าความสัมพันธ์ของพ่อแม่และลูกสาวผ่านเรื่องสั้น “จูซันยะ” มีผลต่อการกำหนดสถานะของผู้หญิงภายใต้แนวคิดระบบปิตาธิปไตยได้หรือไม่ ซึ่งหากวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังกล่าวแล้วจำเป็นต้องวิเคราะห์ความคาดหวังของพ่อแม่ซึ่งเปรียบเสมือนความคาดหวังของสังคมที่มีต่อผู้หญิงในฐานะลูกสาว และวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ของผู้หญิงในฐานะลูกสาวกับปิตาธิปไตยได้ต่อไป

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาความคาดหวังของพ่อแม่ต่อลูกสาวและบทบาทของตัวละครลูกสาวในเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ”
- 3.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับระบบปิตาธิปไตยผ่านตัวละครลูกสาวในเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ”

4. สมมติฐานของการวิจัย

- 4.1 เรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของพ่อแม่ต่อลูกสาว เช่น เรื่องเกี่ยวกับการแต่งงานซึ่งเป็นไปตามขนบของสังคมปิตาธิปไตย ในขณะที่ตัวละครลูกสาวมีการแสดงความคิดหรือพฤติกรรมในเชิงต่อต้านบทบาทของผู้หญิงตามกรอบที่สังคมกำหนด
- 4.2 การต่อต้านของตัวละครลูกสาวใน “จูซันยะ” จบลงด้วยความพ่ายแพ้ อันแสดงให้เห็นถึงชะตากรรมของผู้หญิงที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงหรือเอาชนะอำนาจกดทับของผู้ชายภายใต้ระบบปิตาธิปไตยสมัยเมจิได้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ศึกษาเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” ซึ่งต้นฉบับที่ใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ อ้างอิงจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ฉินโชบุงโกะ (新潮文庫) ค.ศ. 1969 โดยเน้นเนื้อหาที่แสดงความคาดหวังที่เกิดขึ้นจากพ่อแม่ไปยังตัวละครลูกสาวรวมทั้งศึกษาพฤติกรรมของตัวละครลูกสาวที่มีต่อความคาดหวังเหล่านั้น

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล นำเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องสั้นดังกล่าวมาวิเคราะห์แนวคิดของสังคมที่มีต่อลูกสาวรวมถึงพฤติกรรมของลูกสาวที่มีต่อความคาดหวังเหล่านั้นเพื่อวิเคราะห์บทบาทของตัวละครลูกสาวที่ปรากฏในงานเรื่องสั้นดังกล่าว และนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวละครลูกสาวมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและระบบปิตาธิปไตยในสมัยเมจิผ่านตัวละครลูกสาวต่อไป

5.3 ในรายงานวิจัยฉบับนี้จะใช้ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาขาภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ ผศ. ดร.กัลยาณี สัตตสุวรรณ, ผศ.สุชาดา สัตตพงษ์, ผศ. ดร.เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล (ปัจจุบันคือ ศ.กิตติคุณ ดร.สิริมพร สุริยะวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ (ผศ. ดร.สุดาพร ลักษณะียนาวิน) และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย (ผศ.ดุชนิพร ชำนิโรคนานต์) แห่งคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนคำบางคำที่ใช้เป็นที่แพร่หลายมากแล้ว จะยังคงใช้ตามความนิยมเช่นเดิม จะไม่นำระบบถอดอักษรดังกล่าวมาใช้

6. ผลการวิจัย

“จูซันยะ” (『十三夜』) เป็นเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร *บุงเงอิคุระบุ* 『文藝倶楽部』 เดือนธันวาคม ค.ศ.1895 โดยเรื่องราวแบ่งได้เป็นสองส่วน ส่วนแรกจะเล่าเหตุการณ์เกี่ยวกับโอะเซะเกกิ (お関) หญิงสาวในตระกูลชะอิโต (齋藤) ที่ได้แต่งงานกับฮะระตะ อิซุมุ (原田勇) ข้าราชการระดับสูงและได้ให้กำเนิดลูกชายหนึ่งคนชื่อทะโร (太郎) ตลอดเวลา 7 ปีนับตั้งแต่ได้ให้กำเนิดทะโร โอะเซะเกกิถูกสามีทอดทิ้งทำร้ายจิตใจอย่างมากจนความอดทนสิ้นสุดลง ทำให้เธอตัดสินใจละทิ้งฮะระตะและทะโรและกลับไปที่บ้านชะอิโตซึ่งเป็นบ้านเดิมของเธอที่พ่อแม่อาศัยอยู่ในคืนวันขึ้นสิบสามค่ำ เมื่อโอะเซะเกกิได้เล่าเรื่องที่เธอประสบและขออนุญาตพ่อแม่เพื่อหย่าขาดกับสามี พ่อก็ได้เกลี้ยกล่อมให้โอะเซะเกกิกลับไปเป็นภรรยาของฮะระตะดังเดิมเพราะฮะระตะได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องหน้าที่การงานแก่น้องชายของโอะเซะเกกิในฐานะข้าราชการระดับสูงอยู่ เธอจึงตัดสินใจไม่หย่าและเรียกรถลากกลับในคืนนั้น ต่อมาเป็นเรื่องราวส่วนหลังโดยเป็นเรื่องระหว่างทางกลับบ้านของโอะเซะเกกิที่ได้บังเอิญพบกับ โคะซะกะโรกุโนะซุเกะ (高坂録之助) ผู้ชายที่เคยเป็นคนรักเก่าและได้กลายเป็นคนขับรถลาก ทั้งคู่สนทนากันระหว่างทางและทำให้โอะเซะเกกิได้รู้ว่าโรกุโนะซุเกะชีวิตตกต่ำลงเพราะทราบข่าวว่าโอะเซะเกกิจะต้องแต่งงานกับผู้ชายคนอื่น จึงรู้สึกหมดอาลัยตายอยากในชีวิตจนสุดท้ายกลายเป็นคนขับรถลากในที่สุด ในตอนท้ายโอะเซะเกกิได้ให้เงินแก่โรกุโนะซุเกะ และต่างแยกจากกันไป

จากการศึกษาเรื่องสั้นเรื่อง “จูซันยะ” วิเคราะห์ได้ว่าสามารถแบ่งความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูกสาวได้เป็น 2 เรื่อง ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับเรื่องการแต่งงาน และความคาดหวังเกี่ยวกับเรื่องความมั่งคั่ง ซึ่งสามารถวิเคราะห์แยกได้ ดังต่อไปนี้

6.1 ความคาดหวังเกี่ยวกับเรื่องการแต่งงาน

ความคาดหวังที่มีต่อลูกสาวเกี่ยวกับเรื่องการแต่งงาน หมายถึงความพยายามในการกำหนดสถานะของลูกสาวให้อยู่ในสถานะของภรรยาและแม่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดระบบปิตาธิปไตย ความคาดหวังของพ่อแม่เกี่ยวกับเรื่องการแต่งงานที่ปรากฏใน “จูซันยะ” ปรากฏให้เห็นในสองรูปแบบ ดังนี้

6.1.1 ความคาดหวังของพ่อแม่ที่ต้องการให้แต่งงานกับคนที่พ่อแม่พิจารณาว่าเหมาะสม ความคาดหวังของพ่อแม่ที่ต้องการให้แต่งงานกับคนที่เหมาะสมนั้น มาจากรากฐานของแนวความคิดดั้งเดิมของสังคมญี่ปุ่นที่ส่งทอดมาจนถึงช่วงสมัยเมจิที่ว่า สถานะของผู้หญิงที่เป็นเพศที่อ่อนแอ จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ชาย (佐々木, 2019, p.27) ทำให้ผู้หญิงในสมัยนั้นที่แม้จะไม่ได้รับการดูแลจากพ่อแม่แล้ว แต่ผู้หญิงก็ต้องได้รับการดูแลจากสามี จึงทำให้พิจารณาได้ว่าการแต่งงานกับคนที่พ่อแม่พิจารณาว่าเหมาะสมเป็นความคาดหวังที่อยู่ภายใต้แนวคิดดั้งเดิมตามหลักปิตาธิปไตยเพราะมองว่าผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้ผู้ชาย

ในช่วงแรกของเรื่อง มีการอธิบายถึงเหตุผลของการแต่งงานของโอะเซะกิไว้ว่าเป็นการแต่งงานเนื่องจากฮาระคะเป็นฝ่ายมาสู่ขอโอะเซะกิอันเนื่องมาจากความรัก ซึ่งข้อมูลดังกล่าวปรากฏเมื่อแม่ได้แสดงความเห็นใจโอะเซะกิหลังจากที่โอะเซะกิได้เล่าถึงความเจ็บปวดจากการแต่งงานเอาไว้ดังนี้

母親は子に甘いものなので、聞いたどのことを取っても自分のことのように口惜しく… (中略) …こちらから強請た訳ではなけれど支度まで先方で調べていわばお前は恋女房、私や父様が遠慮してさのみは出入りをせぬというも勇さんの身分を恐れてではない、これが妾手かけに出したのではなし正當にも正當にも百まんだら頼みによこして貰って行った嫁の親、大威張に出遣入しても差つかえはなけれど、あちらが立派にやっているに、こちらがこの通りつまらぬ活計をしていれば、お前の縁にすがって聳の助力を受けもするかと他人様の処思が口惜しく、瘦せ我慢ではなけれど交際だけはご身分相応に尽して、平常は逢いたい娘の顔も見ずにいます、

แม่เป็นคนที่มีกเอาใจลูกสาว จึงนำทุกสิ่งที่ได้ยื่นขึ้นมาพูดด้วยความผิดหวังราวกับเป็นเรื่องของตนเอง ... (ย่อ)...ไม่เชื่อว่าฝ่ายเราไปเร่งรัด (ให้จัดงานแต่งงาน) แต่เป็นฝ่ายนั้นเองที่เตรียมการเรื่องออกเรือนให้ครอบครัวเรา หรือจะพูดอีกอย่างก็คือ ลูกเป็นภรรยาที่แต่งงานด้วยความรัก ที่แม่กับพ่อเกรงใจไม่ไปมาหาสู่บ้านเขาตามอำเภอใจไม่ใช่เพราะเกรงกลัวฐานะของอิซะมุ (ฮาระคะ) เราไม่ใช่พ่อแม่ที่ถูกเราลูกสุขุขไปเป็นเมียน้อยเสียหน่อย แต่เป็นพ่อแม่ของสะไกที่ถูกทาบทามสู่ขออย่างถูกต้องหลายต่อหลายครั้ง หลายครั้งฉันไม่เคยคิดว่าเป็นปัญหาเมื่อ (อิซะมุ) เข้าออกบ้านอย่างผึ่งผายไม่เกรงกลัว แต่ถ้าอิซะมุใหญ่โตขึ้น ในขณะที่พวกเรามีชีวิตน่าเบื่อหน่ายเช่นนี้ คงน่าเจ็บใจที่คนอื่น ๆ จะนิทาเสียได้ว่าเราใช้ลูกสาวไปขอความช่วยเหลือลูกเขย ไม่ใช่กำลังสร้างอดทนหรอก แต่ฉันต้องคบค้าสมาคมตามอัธยาศัย ทำให้ฉันไม่ได้พบหน้าลูกสาวที่ฉันคิดถึงอยู่เสมอ

จากข้อความดังกล่าว ส่วนที่กล่าวว่า “ภรรยาที่แต่งงานด้วยความรัก” ซึ่งให้เห็นว่าเหตุผลประการหนึ่งของการแต่งงานเกิดจากความรักของฝ่ายชาย การแต่งงานอันเกิดจากความรัดังกล่าว หากพิจารณาถึงสภาพสังคมสมัยเมจิแล้ว ฮะกะอิ ยูอิชิโร ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงมุมมองเกี่ยวกับการแต่งงานเอาไว้ว่า ในสมัยเมจิได้รับแนวคิดและค่านิยมใหม่จากชาติตะวันตกรวมถึงเรื่องการแต่งงานอันเกิดจากความรัอันมีพื้นฐานมาจากแนวคิดแบบปัจเจก ซึ่งนั่นทำให้เกิดความขัดแย้งกับค่านิยมในการแต่งงานแบบดั้งเดิมที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นหลัก (阪井, 2013, pp.41-44) จากประเด็นดังกล่าว วิเคราะห์ได้ว่าการแต่งงานอันเกิดจากความรัที่ปรากฏในเรื่องนี้อาจเป็นความต้องการของผู้ประพันธ์ที่ต้องการนำเสนอแนวคิดสมัยใหม่เกี่ยวกับการแต่งงานเพื่อให้ผู้อ่านรู้จักกับรูปแบบการแต่งงานดังกล่าวมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ข้อความดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการที่

ฮะระตะ อิชะมุต้องการแต่งงานกับโอะเซะกิแสดงถึงความต้องการจากฝ่ายชายที่สามารถเลือกผู้หญิงที่ตนรักได้อย่างอิสระ ซึ่งจากในเนื้อเรื่อง ฮะระตะมีความรู้สึกชอบพอกับโอะเซะกิ จึงได้พุดคุยกับบ้านชะอิโดเพื่อต้องการสู่ขอโอะเซะกิมาเป็นภรรยา ประเด็นดังกล่าว หากพิจารณาถึงสภาพสังคมข้างต้นประกอบ อาจเป็นความพยายามในการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงานจากความรักผ่านตัวละครผู้ชายเพื่อแสดงให้เห็นว่าแม่ในญี่ปุ่นซึ่งมีแนวคิดทางสังคมแบบปิตาธิปไตยก็ตาม แต่ผู้ชายก็สามารถเลือกแต่งงานจากความรักได้เช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการนำเสนอการแต่งงานอันเกิดจากความรัก แต่ในช่วงหลังที่เป็นฉากที่โอะเซะกิแสดงความรู้สึกภายในใจที่มีต่อโรคุโนะซุเกะ ทำให้พิจารณาได้ว่าการแต่งงานของโอะเซะกิเป็นการแต่งงานจากความต้องการของครอบครัว ซึ่งปรากฏข้อความดังต่อไปนี้

十二の年より十七まで明暮れ顔を合せる毎に行々はあの店のあすこへ座って、新聞見ながら商いするのと思つてもいたれど、量らぬ人に縁の定まりて、親々の言う事なれば何異存を入れよう、姻草やの録さんにはと思えどそれはほんの子供ごろ、先方からも口へ出して言うた事はなし、こちらはなおさら、これは取とまらぬ夢のようななるを、思い切、思い切つてしまえ、あきらめてしまおうと心を定めて、今原田へ嫁入りの事にはなつたれど、その際までも涙がこぼれて忘れかねた人、

ตั้งแต่อายุสิบสองถึงสิบเจ็ด ทุกครั้งที่เจอหน้ากับเขาทุกวัน ฉันเคยคิดว่าอีกไม่นานจะนั่งอยู่ที่ร้านนั้น นั่งอ่านหนังสือพิมพ์ไปขายของไป แต่กลับต้องมาแต่งงานกับคนที่ไม่เคยคิดว่าจะแต่งงาน เราจะไปคัดค้านสิ่งทีพ่อแม่สั่งได้อย่างไร ต่อให้ฉันจะชอบพอกับคุณโรคุกุคุเจ้าของร้านบุหรี แต่ตอนนั้นฉันยังเด็กเกินไปนัก ทางคุณโรคุเองก็ไม่เคยพูดอะไร ฉันก็ยิ่งพูดอะไรออกไปไม่ได้ มันเป็นความรักตั้งฝืนที่ไม่มีทางเป็นจริงได้ ฉันบอกกับตัวเองว่าให้ตัดใจเสียเถิด ตัดใจเสีย ฉันตั้งใจว่าจะยอมแพ้ ตอนนี้นั้นฉันได้เข้าบ้านฮะระตะแล้ว แต่ก่อนแต่งงานฉันกลับเป็นคนร้องไห้เพราะไม่อาจลืมเขาได้

จากข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีปัจจัยเรื่องความรักมาเกี่ยวข้องแต่แท้จริงแล้วพ่อแม่กำหนดให้โอะเซะกิผู้เป็นลูกสาวเข้าแต่งงานกับคนของตระกูลฮะระตะ โดยโอะเซะกิได้แสดงความรู้สึกเสียใจที่ไม่ได้แต่งงานกับโรคุโนะซุเกะคนที่เธอรัก เพราะเธอไม่สามารถเลือกแต่งงานกับผู้ชายที่ต้องการได้ แต่ได้แต่งงานกับฮะระตะอิชะมุตามที่พ่อแม่กำหนดในที่สุด นอกจากนั้น แม้ว่าจากประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมในสมัยเมจิที่พ่อแม่เป็นผู้กำหนดคู่แต่งงานให้กับลูก และลูกจำเป็นต้องแต่งงานกับคนที่พ่อแม่เลือกเพื่อให้เป็นไปตามที่พ่อแม่และสังคมคาดหวัง

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโอะเซะกิจะแต่งงานกับคนที่พ่อแม่กำหนดให้และคิดว่าเป็นการแต่งงานโดยเริ่มต้นจากความรักของสามี แต่เมื่อเวลาผ่านไป ชีวิตของโอะเซะกิกลับไม่ราบรื่นอย่างที่คิด เธอถูกสามีพุดจาท่าร้ายจิตใจและไม่ได้รับการปฏิบัติปฏิบัติในฐานะภรรยา พิจารณาได้จากเนื้อหาที่โอะเซะกิระบายความอัดอั้นกับพ่อแม่ของตนดังต่อไปนี้

嫁入つてちょうど半年ばかりの間は関や関やと下へも置かぬようにして下さつたけれど、あの子が出来てからと言うものはまるでお人が変りまして、思い出しても恐ろしうござります、私はくら暗の谷へ突落されたように暖かい日の影というを見た事がござりませぬ、はじめのうちは何か串談に態とらしく邪堅に遊ぶすのと思つておりました

けれど、全くは私にお飽きなされたのでこうしたら出てゆくか、ああしたら離縁を
と 言い出すかと 苦めて苦めて苦め抜くのでござりましょ、

ตั้งแต่แต่งเข้าไปเป็นสะใภ้บ้านนั้นจนถึงประมาณครึ่งปีแรก สามียังเรียก เซะกิ เซะกิ และไม่เคยปฏิบัติ
กับลูกในฐานะที่ต่ำกว่าเลย แต่พอทะเล่เกิดก็กลับเปลี่ยนไปเป็นคนละคน แค่คิดลูกก็รู้สึกกลัวขึ้นมาแล้ว
ความรู้สึกช่างเหมือนกับลูกตกลงไปในหุบเขาแล้วไม่ได้เห็นแสงตะวันอันอบอุ่นอีกเลย ในตอนแรกคิดว่าสามี
แค่แกล้งหยอกเล่นจึงทำเฉยเมยใส่ลูก แต่จริง ๆ แล้วเป็นเพราะเขาเบื่อลูกแล้ว จึงได้กลั่นแกล้งกันทุกทาง
ให้ลูกขมขื่นใจว่าถ้าทำอะไรแล้วเขาจะหนีหายไปจากบ้านไหม หรือถ้าพูดอะไรไปแล้วเขาจะหยอกกับลูก
หรือเปล่า

นอกจากนั้น ยังปรากฏคำบอกเล่าของโอะเซะกิที่เล่าว่าเธอถูกสามีดูถูกมากมาย ซึ่งแสดงให้เห็นสภาพชีวิต
หลังแต่งงานที่เธอไม่ได้รับการให้เกียรติในฐานะภรรยา จากคำพูดต่อไปนี้

一筋に話らぬくだらぬ、解らぬ奴、とても相談の相手にはならぬの、いわば太郎の
乳母として置いて遣わすのと嘲っておっしゃるばかり、

เขาพูดดูถูกลูกว่าน่าเบื่อ ไร้สาระ ไม่เข้าใจอะไรเลย เป็นที่ปรึกษาอะไรก็ไม่ได้ มิหนำซ้ำยังพูดว่าจะว่า
ไปก็ให้เธออยู่เป็นแม่นมของทะเล่เท่านั้นอีกด้วย

จากข้อความข้างต้น สะท้อนให้เห็นผลจากการปฏิบัติตนตามความต้องการของพ่อแม่ในเรื่องการแต่งงาน
กล่าวคือ แม้ว่าการแต่งงานในครั้งนี้จะทำให้โอะเซะกิได้เป็นภรรยาของสามีที่มีอำนาจเป็นถึงข้าราชการชั้นสูง
และให้กำเนิดลูกชายหนึ่งคนนั้น ยะมะเซะกิ โนะบุโกะ ได้อธิบายว่า ในสังคมสมัยเมจิเป้าหมายที่สำคัญที่สุด
ของการกำหนดบทบาทของครอบครัวคือการให้กำเนิดเด็กเพื่อสร้างประชากรใหม่ที่เข้มแข็ง (山崎, 2007, p.174)
จึงพิจารณาได้ว่าการทำโอะเซะกิให้กำเนิดลูกชายแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนตามที่ตั้งคาคาดหวังเพราะประพฤติ
ตนบรรลุมเป้าหมายของสังคม และการให้กำเนิดลูกชายยังพิจารณาได้ว่าสามารถเป็นหลักประกันในชีวิตการ
แต่งงานต่อไปได้ แต่ชีวิตการแต่งงานของเธอกลับไม่มีความสุข ถูกสามีทำร้ายด้วยคำพูดอยู่ตลอดเวลา ยิ่งไปกว่านั้น
สามียังกล่าวทำร้ายจิตใจโอะเซะกิว่าโอะเซะกิมีตัวตนในฐานะแม่นมของลูกชายตนเท่านั้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า
แม้ตัวละครลูกสาวจะปฏิบัติตามความคาดหวังของพ่อแม่ แต่ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าชีวิตการแต่งงานต่อไป
ของลูกสาวจะมีความสุข จากความทุกข์ดังกล่าวเป็นที่มาทำให้โอะเซะกิเดินทางมาที่บ้านเดิมของตนเพื่อขอให้ตน
ได้หย่าขาดกับสามี ซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมปฏิเสธต่อความคาดหวังของพ่อแม่ต่อการแต่งงานของเธอ ดังปรากฏ
ในข้อความต่อไปนี้

お父様、お母様、察して下さいませ私は今日までついに原田の身についてお耳に入
れました事もなく、勇と私との中を人に言うた事はござりませぬけれど、千度も百度も
考え直して、二年も三年も泣尽して今日という今日どうでも離縁を貰うて頂こうと決心
の臍をかためました、どうぞお願いでござります離縁の状を取って下され、私はこれか
ら内職なり何なりして亥之助が片腕にもなられるよう心がけますほどに、一生一人で置
いて下さりませ

พ่อคะ แม่คะ ได้โปรดเห็นใจลูกด้วย ที่ผ่านมามารึกไม่เคยพูดเรื่องอะไรให้ฟังสักครั้ง ไม่เคยพูดถึงความสัมพันธ์ของฉันทกับอิชิมุให้คนอื่นฟัง แต่ลูกคิดช้าแล้วช้าเล่าเป็นร้อยเป็นพันครั้ง ร้องไห้มาสองสามปีจนแทบไม่มีน้ำตา วันนี้จะยังไปลูกก็ตั้งใจแล้วว่าขอขมา ขออภัยได้โปรดขอโทษให้ลูกเถิด จากนั้นไปไม่ว่าจะงานอะไรลูกก็จะยอมทำเพื่อจะได้เป็นเรี่ยวแรงให้กับอิชิมุคะ ได้โปรดให้ลูกอยู่ด้วยชั่วชีวิตสักคนเถิด

จากข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจที่แน่วแน่ของโอะเซะกิที่ต้องการหย่า จากที่ปรากฏในข้อความที่ว่า “แต่ลูกคิดช้าแล้วช้าเล่าเป็นร้อยเป็นพันครั้ง ร้องไห้มาสองสามปีจนแทบไม่มีน้ำตา” แสดงให้เห็นว่าโอะเซะกิได้คิดทบทวนเรื่องการหย่าเป็นเวลานานก่อนที่จะตัดสินใจขออภัยกับพ่อแม่ นอกจากนี้ วิวันพร กิจไกรลาส ได้กล่าวถึงการหย่าขาดกับสามีในสมัยเมจิว่า โดยปกติแล้วการหย่าจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสามีตัดสินใจทิ้งภรรยา (วิวันพร กิจไกรลาส, 2552, น.26) แต่การที่ภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจบอกหย่าดังที่ปรากฏในตัวบทดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติของผู้หญิงที่ไม่เป็นไปตามที่สังคมกำหนด แต่อย่างไรก็ดี สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการแสดงจุดยืนขอหย่าของโอะเซะกิไม่ได้เป็นเพียงแค่การประพฤติตนที่ผิดไปจากสังคมกำหนดเท่านั้น แต่การตัดสินใจขอหย่ากับสามีของโอะเซะกิสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงว่าแม้จะปฏิบัติตามที่พ่อแม่คาดหวังแต่สุดท้ายแล้วก็ไม่มีความสุขตามที่พ่อแม่หวังไว้ ทำให้โอะเซะกิต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ใจดังกล่าว แล้วกำหนดแนวทางชีวิตของตัวเองเพราะเชื่อว่าเป็นทางที่มีความสุขมากกว่าทนทุกข์อยู่กับสามีที่ทำร้ายจิตใจเธออยู่เสมอ

6.1.2 ความคาดหวังของพ่อแม่ที่ต้องการให้ลูกสาวเป็นภรรยาและแม่ที่ดี จากประเด็นในข้อ 6.1.1. ที่แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่คาดหวังให้ลูกสาวแต่งงานกับคนที่เหมาะสม ความคาดหวังประการต่อมาคือต้องการให้ลูกสาวปฏิบัติตนเป็นภรรยาที่ยอมอดทนกับสามีและตั้งใจทำหน้าที่แม่อย่างดีที่สุด ซึ่งความคาดหวังข้างต้นเป็นไปตามแนวคิดสำคัญในสมัยเมจิที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงต่อสังคมเอาไว้ คือ “ภรรยาที่ดี มารดาที่ฉลาด” (良妻賢母) (塩谷, 2009, pp.187-188) แต่อย่างไรก็ตาม ชีวิตการแต่งงานของเธอกลับไม่มีความสุขจึงตัดสินใจหย่า ซึ่งเหตุผลที่เธอได้ระบายกับพ่อแม่มีดังต่อไปนี้

それはもとより華族女学校の椅子にかかって育ったものではないに相違なく、ご同僚の奥様がたのようにお花のお茶の、歌の画のと習い立てた事もなければそのお話しのお相手は出来ませぬけれど、出来ずば人知れず習わせて下さっても済むべきはず、何も表向き実家の悪るいを風聴なされて、

ลูกไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนชั้นสูง พ่อไม่เคยเรียนจัดดอกไม้ ซงซา แต่งกลอน หรือวาดภาพเหมือนเหล่าภรรยาเพื่อนร่วมงานของสามี จึงพูดคุยหัวข้อพวกนั้นกับเขาไม่ได้ แต่ถ้าทำไม่ได้ ก็แอบให้ไปเรียนก็สิ้นเรื่องไม่ใช่หรือ ไม่เห็นต้องตำหนิว่าข้ามาจากตระกูลต่ำด้อยต่อหน้าสาวใช้เลย

จากข้อความดังกล่าว โอะเซะกิได้อธิบายว่าเธอไม่สามารถออกสังคมเพื่อพูดคุยกับเหล่าภรรยาเพื่อนร่วมงานของสามีได้ ประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นสภาพความเป็นจริงในชีวิตการแต่งงานของโอะเซะกิว่าเธอยังไม่มีความรู้ที่เหมาะสมกับการส่งเสริมหน้าที่การงานของสามี และสามียังดูถูกชาติกำเนิดของเธออีกด้วย จากประเด็นดังกล่าวมีความเป็นไปได้ว่าเป็นผลจากการแต่งงานระหว่างชนชั้นของครอบครัวโอะเซะกิและอิชิมุ ทำให้ไม่มีความรู้ในเรื่องเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาในประเด็นด้านการศึกษา โอะริอิ มิยะโกะได้อธิบายเอาไว้ว่า เด็กผู้หญิงในสมัยเมจิโดยเฉพาะเด็กหญิงในครอบครัวที่มีฐานะไม่ดันทักจะไม่ให้ลูกสาวเรียนจบระดับสูง

แต่กลับต้องออกมาทำงานสำหรับผู้หญิงทำ เช่น งานบ้าน งานรับจ้างเย็บผ้า เป็นต้น (折井, 1992, pp.168-171) ซึ่งจากมุมมองทางสังคมข้างต้นทำให้พิจารณาได้ว่าโอะเซเกิเป็นอีกตัวอย่างของเด็กผู้หญิงที่ไม่ได้รับการศึกษาสูงเนื่องจากไม่มีความรู้ที่จะสามารถพูดคุยกับกลุ่มภรรยาของเพื่อนสามีที่สามารถพูดคุยและทำกิจกรรมเข้าสังคมได้ จากสภาพดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เธอตระหนักว่าเธอปฏิบัติตนไม่เหมาะสมต่อการเป็นภรรยาที่ดี มารดาที่ฉลาดตามอุดมคติ จึงทำให้โอะเซเกิได้ยกความจริงดังกล่าวมาเป็นเหตุผลเพื่อให้พ่อแม่ยินยอมให้เธอหย่าจากสามี

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าสนใจของความคาดหวังนี้คือ นอกเหนือจากลูกสาวที่แสดงบทบาทปฏิเสธความคาดหวังของครอบครัวเรื่องการเป็นภรรยาที่ดีดังกล่าว แต่ยังพบว่าแม่ของโอะเซเกิได้แสดงบทบาทเห็นด้วยและสนับสนุนให้ลูกสาวไม่อดทนต่อสามีอีกต่อไป ตามข้อความที่ปรากฏดังนี้

親なし子でも拾って行ったように大層らしい、ものが出来るの出来ぬのとよくそんな口がきけたもの、黙ってはいは際限もなく募ってそれはそれは癖になってしまいます、第一は婢女どもの手前奥様の威光が削げて、末にはお前の言う事を聞く者もな太郎を仕立るにも母様を馬鹿にする気になられたら何とします、言うだけの事はきつとて、それが悪いと小言をいうたら何の私にも家がありますとて出て来るがよかろうではないか、実に馬鹿馬鹿しいとはそれほどの日まで黙っているという事がありますものか、あんまりお前が温順し過儘がつのられたのである、聞いたばかりでも腹が立つ、もうもう退けて及びません、身分が何であろうが父もある母もある、年はゆかねど亥之助弟もあればそのような火の中にじっとしているには及ばぬこと、なあ父様一遍勇さんに逢うて十分油を取ったらようござりましょと母は猛って前後もかえり見ず。

สามีของลูกทำอย่างกับลูกเป็นเด็กเก็บมาเลี้ยงไม่มีพ่อไม่มีแม่อย่างนั้นแหละ พูดออกมาอยู่ได้เรื่องลูกทำอะไรได้หรือทำไม่ได้ ยิ่งลูกทำเฉยเขายังแสดงกิริยามากขึ้นทุกทีจนติดเป็นนิสัย อย่างแรกเลย มาต่อว่าลูกฉัน (โอะเซเกิ) ต่อหน้าสาวใช้ยังทำให้ลูกหมดความน่าเกรงขาม กลายเป็นว่าจะไม่มีใครฟังคำสั่งลูกในที่สุด ถึงจะเลี้ยงดูทะโรมาก็เถอะ แต่ถ้าทะโรกลายเป็นเด็กที่พูดจาดูหมิ่นแม่ขึ้นมาจะทำอย่างไร ลูกอยากพูดอะไรก็พูดเลย ถ้าสามีกล่าวโทษให้ลูก ก็บอกไปเลยว่า ถ้าผิดแล้วยังง้อละคะ ฉันเองก็มีบ้านเหมือนกันนะ แล้วออกมาเสียเลยสิ แม่เสียจริง แล้วทำไมลูกถึงปิดเงียบไว้จนปานนี้ คงเพราะลูกซะลำใจถึงได้ยอมเฉยจนถึงตอนนี้ละสิ แคฟังแม่ยังไม่โอเลย ไม่ต้องยอมอีกแล้ว จะอย่างไรลูกก็มีพ่มีแม่ มีอิโนะซุเกะ น้องชายของลูก ถึงอิโนะซุเกะจะยังเด็กอยู่ก็เถอะ เพราะอย่างนั้นไม่จำเป็นต้องทนอยู่บ้านหลังนั้นแล้ว นี่พ่อ ไปหานายอิซุมุสึสักครั้ง แล้วตำหนิให้หนักไปเลยเสียสิ

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแม่พูดเข้าข้างลูกสาว แต่ในขณะเดียวกัน สามารถวิเคราะห์ได้ว่าคำพูดดังกล่าวของแม่สะท้อนให้เห็นความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจกับการที่ต้องทนเป็นภรรยาที่ดีมาโดยตลอด เมื่อลูกสาวที่รักต้องตกอยู่ในสถานการณ์คล้ายกันจึงรู้สึกโกรธ จึงทำให้แม่แสดงความคิดที่ส่งเสริมให้ลูกหย่าขาดกับสามี และยังสั่งให้สามีไปต่อว่าอะระตะสามีของโอะเซเกิอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแม่จะแสดงบทบาทเห็นด้วยกับความคิดของลูกสาว แต่หลังจากแม่ได้แสดงความคิดเห็นดังกล่าวก็พบว่าพ่อสั่งให้แม่เงียบและไม่ปรากฏว่าแม่แสดงความคิดเห็นอื่นใดในเรื่องอีกเลย แสดงให้เห็นว่าแม่ผู้หญิงจะมีจะมีโอกาสได้แสดงความรู้สึกนึกคิดในฐานะ

ภรรยาและในฐานะแม่แล้ว ก็ไม่สามารถเอาชนะอำนาจของผู้ชายที่ควบคุมผู้หญิงอยู่ได้

ยิ่งไปกว่านั้น การที่พ่อเกลี้ยกล่อมให้ลูกสาวยินยอมกลับบ้านของสามีตามเดิมสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดบางประการของผู้ชายที่มีต่อผู้หญิงในการปฏิบัติตนเป็นภรรยาและแม่ที่ดีดังปรากฏในข้อความต่อไปนี้

的になつてはずいぶんつらい事もあろう、なれどもあれほどの良人を持つ身のつとめ、区役所がよいの腰弁当が釜の下を焚きつけてくれるのとは格が違う、したがってやかましくもあらうむずかしくもあらうそれを機嫌の好いようにととのえて行くのが妻の役、… (中略) …離縁を取って出たがよいか、太郎は原田のもの、そちは斎藤の娘、一度縁が切れては二度と顔見にゆく事もなるまじ、同じく不運に泣くほどならば原田の妻で大泣きに泣け、

ลูกต้องรองรับอารมณ์ของสามีแบบนี้คงลำบากมากทีเดียว แต่ก็เป็นกิจของคนที่มีสามีระดับสูงเช่นนั้น ย่อมต่างชั้นกับข้าราชการระดับล่างที่พกเบนโตะติดตัวและยังช่วยหุงหาอาหาร เพราะอย่างนั้นเขาอาจพูดจาผิดหูไปบ้าง เอาใจยากบ้าง ทว่า การเอาใจสามีให้อารมณ์ดีนับเป็นหน้าที่ของภรรยา...(ย่อ)...หย่าแล้วออกจากบ้านฮะระตะมาจะดีหรือ ทะโรเป็นคนของตระกูลฮะระตะ ส่วนลูกก็กลายเป็นลูกสาวของตระกูลซะอิตโตะ หากหย่าแล้วจะไม่ได้เห็นหน้าทะโรอีกเป็นครั้งที่สองเป็นแน่ ถ้าจะต้องร้องไห้ท้อใจในโชคชะตาเหมือนกันล่ะก็ จงร้องไห้คร่ำครวญในฐานะภรรยาของฮะระตะดีกว่า

จากข้อความดังกล่าวแสดงถึงความคิดของพ่อในฐานะตัวแทนของผู้ชายในสังคมว่าการที่ผู้หญิงต้องอดทนต่ออารมณ์โกรธของสามีเหมือนที่โอะเซะกิประสบเป็นหนึ่งในหน้าที่ของภรรยา ในขณะที่เดียวกันยังชี้ให้เห็นว่าการอดทนอาจเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกว่า กล่าวคือ แม้อำนาจของสามีจะทำให้รู้สึกไม่มีความสุข แต่โอะเซะกียังสามารถมีชีวิตได้อย่างสุขสบายในฐานะภรรยาของข้าราชการระดับสูงที่มีฐานะทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า นอกจากนี้ประเด็นเรื่องอารมณ์ของสามีแล้ว พ่อยังได้ยกประเด็นเรื่องทะโรลูกชายของเธอเข้ามาพูดเสริมเพื่อช่วยให้เหตุผลความหนักแน่นขึ้นว่า หากโอะเซะกิตัดสินใจหย่าหมายความว่าได้ตัดขาดจากลูก ซึ่งลูกชายถือเป็นบุคคลในตระกูลฮะระตะอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้โอะเซะกิจะไม่ได้ทำหน้าที่แม่ที่โอะเซะกิและสังคมต้องการ จึงควรตระหนักในหน้าที่แล้วกลับไปทำหน้าที่แม่ในขณะที่ยังมีโอกาสอยู่ ดังนั้น การยกเหตุผลมาเกลี้ยกล่อมโอะเซะกิทั้งในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของภรรยาและหน้าที่แม่ได้แสดงถึงความคาดหวังของสังคมในเรื่องการเป็นภรรยาและแม่ที่ดี

6.2 ความคาดหวังเกี่ยวกับเรื่องความกตัญญู

นอกเหนือจากความคาดหวังในเรื่องการแต่งงานแล้ว ยังพบความคาดหวังของพ่อแม่ในเรื่องเกี่ยวกับความกตัญญูปรากฏอยู่ในเรื่องด้วยเช่นกัน ยะมะซะกิ โนะบุโกะ ได้อธิบายว่าความกตัญญูถือเป็นพื้นฐานสำหรับสังคมญี่ปุ่นสมัยเมจิ และถือเป็นรากฐานของคุณธรรมทั้งปวง โดยรูปแบบการแสดงความกตัญญูมีแนวคิดพื้นฐานคือ การเคารพรักบิดามารดา การปฏิบัติตามคำสั่งของบิดามารดา การทำให้บิดามารดาสบายใจ และการเชิดชูบรรพบุรุษ (山口, 2007, pp.179-181) จากความคาดหวังดังกล่าวมีความน่าสนใจว่าแทบไม่ปรากฏให้เห็นว่าลูกสาวแสดงความขัดแย้งแต่อย่างใด ดังที่ปรากฏในตัวบทตอนที่โอะเซะกิมาถึงหน้าบ้านและถึงแล้วเธอควรขออ้อมกับพ่อแม่เรื่องเธอจะหย่าดีหรือไม่ ดังนี้

どの顔さげて離縁状もろうて下されと言われたものか、叱られるは必定、… (中略) …今更にお老人を驚かしてこれまでの喜びを水の泡にさせます事つらや、い

っそ話さずに戻ろうか、… (中略) …ご両親に奏任のむこがある身と自慢させ、私さえ身を節儉れば時たまはお口に合う者お小遣いも差あげられるに、思うままを通して離縁とならば太郎には継母の憂き目を見せ、ご両親には今までの自慢の鼻にわかになんて低くさせまして、

ตอนที่ฉันก้มหน้าขอใบหย่าจากพ่อแม่ คงจะต้องโดนต่อว่าเป็นแน่...(ย่อ)... อายุมากขนาดนี้แล้วมาทำให้คนแก่ (พ่อแม่) ตกใจแล้วทำให้ความสุขของท่านหมดสิ้นไปปรวกับฟองอากาศ ทรมาณใจเหลือเกิน หรือจะกลับบ้านไปแล้วไม่พูดอะไร...(ย่อ)... ให้พ่อแม่ได้ภาคภูมิใจ กับลูกเขยที่เป็นข้าราชการระดับสูงต่อไป อีกทั้งถ้าฉันประหยัดเงินได้ก็จะทำให้ขนมอร่อย ๆ และมอบเงินจำนวนเล็กน้อยให้พ่อแม่ไว้ใช้ได้ ถ้าฉันได้หย่าอย่างที่คิดไว้ ทะไรอาจลูกแม่เลี้ยงรังแก และความภูมิใจของพ่อแม่ฉันที่ผ่านมาก็คงจะตกต่ำลงไปสิ้น

จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่าโอะเซเกกิพิจารณาว่าหากเธอร้องขอให้พ่อแม่ยินยอมให้ตนหย่า จะทำให้ครอบครัวเสียใจ และทำให้ความภูมิใจของพ่อแม่หมดสิ้นไป สะท้อนให้เห็นว่าโอะเซเกกิตัดสินใจแต่งงานตามที่พ่อแม่เห็นควรเพื่อให้ครอบครัวมีความสุข เนื่องจากหน้าที่การงานของสามีทำให้พ่อแม่ภูมิใจว่าลูกสาวได้แต่งงานเป็นภรรยาของข้าราชการระดับสูง นอกจากนั้น การเป็นภรรยาของข้าราชการระดับสูงทำให้เธอได้รับเงินจากสามี ซึ่งส่งผลให้เธอสามารถให้ความช่วยเหลือครอบครัวได้ไม่มากนักน้อย นอกจากนั้น ข้อความดังกล่าวสะท้อนว่าโอะเซเกกิไม่สามารถตัดสินใจได้จนถึงนาทีสุดท้าย แม้ว่าการแต่งงานของเธอทำให้เธอไม่มีความสุขและทำให้เธอทบทวนเรื่องการขอหย่าเป็นเวลาหลายปี แต่สิ่งที่ขัดขวางไม่ให้โอะเซเกกิตัดสินใจหย่าได้ทันทีคือการที่โอะเซเกกิคำนึงถึงความรู้สึกของพ่อแม่ รวมทั้งหน้าตาทางสังคมและความสามารถของตนในการช่วยเหลือด้านการเงินแก่พ่อแม่จากเงินที่ได้จากสามี ยิ่งไปกว่านั้น การตัดสินใจที่จะหย่าของโอะเซเกกิกลับยากขึ้น เมื่อทราบว่าการแต่งงานของเธอมีส่วนช่วยเหลือหน้าที่การงานของน้องชาย ตามข้อความดังต่อไปนี้

あの子ども替らず勉強でござんすかと問えば、母親はほたほたとして茶を進めながら、亥之は今しがた夜学に出て行ました、あれもお前お蔭さまでこの間は昇給させて頂いたし、課長様が可愛がって下さるのでどれ位心丈夫であろう、これと言うもやっぱり原田さんの縁引があるからだとして宅では毎日いい暮しています、お前に如才はあるまいけれどこの後とも原田さんのご機嫌の好いように、亥之はあの通り

เมื่อโอะเซเกกิถามพ่อแม่ว่าน้องชายยังเรียนอยู่หรือไม่ ในขณะที่แม่กำลังรินชาให้นั้นก็ตอบว่า อีโนะไปเรียนศึกษาภาคค่ำ เป็นเพราะลูกเลยนะที่ทำให้น้องได้ขึ้นเงินเดือน ทางหัวหน้าก็ยกเอ็นดูน้องอีก ถ้าเป็นแบบนี้แล้วก็คงเบาใจไปได้แล้ว จะว่าไปแล้วเพราะบ้านเราได้ตอกกับฮะระดะก็เลยได้ใช้ชีวิตอย่างสุขสบายแบบนี้ แม้ว่าลูกจะหัวไม่ดิง แต่พอลูกได้แต่งงานกับฮะระดะแล้วเขามีความสุขได้แบบนี้ อีโนะคงก็มีชีวิตดีได้เช่นนี้

จากข้อความข้างต้นคำพูดที่ว่า “แม้ว่าลูกจะหัวไม่ดิง” สามารถวิเคราะห์ที่ได้หลัก ๆ สองประการ ประการแรก คำพูดดังกล่าวของแม่ทำให้โอะเซเกกิตระหนักได้ว่านอกเหนือจากการแต่งงานแล้ว เธอไม่ได้มีความรู้ความสามารถมากพอที่จะช่วยเหลือทางเศรษฐกิจให้กับครอบครัวเดิมของเธอได้ กล่าวคือ หากพิจารณาผ่านสภาพทางสังคมในสมัยเมจิที่เด็กผู้หญิงโดยทั่วไปที่ไม่ได้รับการศึกษาสูงทำให้ไม่มีทางเลือกในชีวิตนอกเหนือจากการรับจ้างงาน

เล็กน้อย (折井, 1992, p.169) จึงวิเคราะห์ได้ว่าในกรณีของบ้านอะโอะโตะ การที่ให้ลูกสาวได้แต่งงานเป็นการตอบสนองความต้องการของครอบครัวอะโอะโตะที่มีฐานะสูงกว่าเพราะเชื่อว่าอะโอะมุรุรักอะโอะเซกิด้วยใจจริง และจะสามารถดูแลลูกสาวของตนไปตลอด การแต่งงานจึงเปรียบเสมือนการรับประกันชีวิตในภายภาคหน้าของอะโอะเซกิด้วย อีกประการหนึ่งคือ จากคำพูดดังกล่าวรวมทั้งคำพูดต่อมาของแม่ที่บอกว่า “แต่พอลูกได้แต่งงานกับอะโอะเซกิแล้วเขามีความสุขได้แบบนั้น อะโอะเซกิก็มีชีวิตที่ดีเช่นนี้” ทำให้อะโอะเซกิตระหนักได้ว่าการแต่งงานของเธอกับอะโอะมุรุ ไม่ใช่เป็นการแต่งงานระหว่างคนสองคนเท่านั้น แต่ยังเป็นการเกี่ยวดองและส่งเสริมกันของทั้งสองครอบครัว ซึ่งจะเห็นจะได้จากการที่อะโอะมุรุได้ให้ความช่วยเหลือเรื่องการเงินของน้องชายอยู่แต่อย่างไรก็ตาม คำกล่าวของแม่ได้สร้างแรงกดดันให้กับอะโอะเซกิ กล่าวคือ คำพูดดังกล่าวทำให้อะโอะเซกิตระหนักในสถานะการแต่งงานของตนว่าเป็นการแต่งงานที่เกิดขึ้นเพื่อต้องการให้อะโอะเซกิได้มีที่พึ่งจนบั้นปลายของชีวิตซึ่งก็คืออะโอะมุรุในฐานะสามีนั่นเอง อีกประการคือ การแต่งงานของเธอไม่เพียงทำให้พ่อแม่มีความสุขเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจของบ้านด้วย การที่น้องชายได้รับราชการหมายความว่าน้องชายได้กลายเป็นแรงสำคัญที่ช่วยเหลือด้านการเงินของครอบครัวให้สุขสบาย ถ้าชีวิตการแต่งงานของอะโอะเซกียังราบรื่นก็จะส่งผลให้หน้าที่การงานของน้องชายยังมั่นคงซึ่งทำให้สามารถนำเงินที่ได้จากการรับราชการมาช่วยเหลือดูแลคนในบ้านต่อไปได้ สอดคล้องกับอิระอิ ยูกะ ที่ได้วิเคราะห์เอาไว้ว่าอะโอะเซกิดำเนินชีวิตโดยที่ต้องทำหน้าที่ทั้งภรรยา แม่ พี่สาว และลูกสาวไปพร้อมกัน ซึ่งหากอะโอะเซกิตัดสินใจหย่าหรือหมายถึงยุติหน้าที่ของภรรยาและแม่ จะส่งผลให้ฐานะของพี่สาวและลูกสาวสิ้นคลอนไปด้วย (平井, 2015, p.157-159) จากประเด็นทั้งสอง ยิ่งทำให้อะโอะเซกิตระหนักได้ว่าการตัดสินใจหย่าของเธอเป็นเรื่องยากขึ้น

แม้อะโอะเซกิจะพยายามยกประเด็นเรื่องไม่มีความสุขในชีวิตแต่งงานมาเป็นเหตุผล แต่การโน้มน้าวของพ่อ นอกจากการยกประเด็นเรื่องหน้าที่ที่พึงกระทำของภรรยาและแม่มาทัดทานอะโอะเซกิแล้ว ยังปรากฏข้อความที่แสดงถึงความคาดหวังของพ่อแม่ในเรื่องความกตัญญูไว้ด้วยเช่นกัน

お袋などが口広い事は言えど亥之が昨今の月給にありついても必竟は原田さんの口入れではなかろうか、七光どころか十光もして間接ながらの恩を着ぬとは言われぬに愁ら
かろうとも一つは親のため弟のため、太郎という子もあるものを今日までの辛棒がなる
ほどならば、これから後とて出来ぬ事はあるまじ、

แม่ของลูกก็พูดจาไม่รู้จักคิด อะโอะเซกิเกะ ช่วงนี้ได้เงินเดือนอย่างที่หวังไว้ก็เพราะคุณอะโอะเซกิช่วยพูดสนับสนุนไม่ใช่หรือ บุญคุณที่ได้รับ (จากครอบครัวอะโอะโตะ) มีมากล้น แม่ลูกไม่ได้มีส่วนโดยตรงก็ตาม ลูกคงต้องกล้ากลืนฝืนทนกับเรื่องร้าย ๆ ที่ไม่ควรเกิดขึ้น แต่เห็นแก่พ่อแม่ เห็นแก่น้อง ถ้าอดทนมาจนถึงวันนี้ได้ เพราะทะเลาะลูกชายล่ะก็ มีหรือจากนี้ไปจะทนไม่ได้

ข้อความดังกล่าวนอกจากจะเน้นย้ำในเรื่องความสำคัญของการแต่งงานของอะโอะเซกิกับอะโอะมุรุในด้านการช่วยเหลือหน้าที่การงานของน้องชายแล้ว ประโยคที่กล่าวว่า “แม่ลูกไม่ได้มีส่วนโดยตรงก็ตาม ลูกคงต้องกล้ากลืนฝืนทนกับเรื่องร้าย ๆ ที่ไม่ควรเกิดขึ้น” เป็นคำพูดที่สร้างความรู้สึกผิดให้แก่อะโอะเซกิ กล่าวคือ การที่อะโอะเซกิแต่งงานกับอะโอะมุรุ ทำให้อะโอะเซกิหมดสิ้นสถานะของลูกสาวตระกูลอะโอะโตะและได้กลายเป็นภรรยาของตระกูลอะโอะโตะแล้ว แม้เธอจะตัดสินใจหย่าและกลับมาเป็นคนในตระกูลอะโอะโตะตามเดิม แต่ช่วงเวลาที่ยะโอะเซกิตัดสินใจหย่ายังถือว่าเธอ

เป็นบุคคลนอกของตระกูลซะอิโตอยู่ จึงวิเคราะห์ได้ว่าข้อความดังกล่าวบอกเป็นนัยว่า การตัดสินใจเรื่องหย่าของ โอะเซะเกกิเป็นการตัดสินใจที่คำนึงถึงความรู้สึกของเธอในฐานะคนนอกโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงสถานการณ์ภายในครอบครัวซะอิโตซึ่งเป็นครอบครัวเดิมของตนเลย จึงทำให้การตัดสินใจหย่าของโอะเซะเกกิในช่วงต้นของเรื่องจึงไม่ได้พิจารณาโดยยึดกรอบแนวคิดเรื่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ ประโยคที่กล่าวว่า “*แม้ลูกไม่ได้มีส่วนโดยตรงก็ตาม ลูกคงต้องกล้ากลืนฝืนทนกับเรื่องร้าย ๆ ที่ไม่ควรเกิดขึ้น*” ดังกล่าว ได้สร้างความรู้สึกผิดในใจโอะเซะเกกิเพราะการตัดสินใจหย่าของเธอเป็นการตัดสินใจในฐานะคนนอกตระกูล และทำให้โอะเซะเกกิได้กลับมาตระหนักถึงสถานการณ์ของครอบครัวซะอิโตในฐานะลูกสาวของตระกูลขึ้นมาอีกครั้ง อีกทั้งการพูดขอร้องของพ่อที่ปรากฏในประโยคต่อมาว่า ขอให้โอะเซะเกกิคิดถึงพ่อแม่และน้องชายนั้น เป็นเสมือนการชี้แนวทางว่าโอะเซะเกกิควรใช้ชีวิตแต่งงานต่อไปเพื่อให้ครอบครัวยังอยู่สุขสบายเช่นเดิมเพื่อแก้ไขความรู้สึกผิดที่มีอยู่ในใจของเธอในฐานะลูกสาวของตระกูลซะอิโต ซึ่งส่งผลให้ในท้ายที่สุดแล้ว ท่าทางของโอะเซะเกกิเปลี่ยนไปอย่างชัดเจน ตามข้อความต่อไปนี้

阿関はわつと泣いてそれでは離縁をというたも我ままでござりました、なるほど太郎に別れて顔も見られぬようになればこの世に居たとて甲斐もないものを、ただ目の前の苦をのがれたとてどうなるものでござんしょう、ほんに私さえ死んだ気になれば三方四方波風たたず、ともあれあの子も両親の手で育てられまするに、つまらぬ事を思い寄まして、あなたにまで嫌やな事をお聞かせ申ました、今宵限り関はなくなって魂一つがあの子の身を守るのと思えますれば良人のつらく当る位百年も辛棒出来そうな事、よくお言葉も合点が 行きました、もうこんな事はおかせ申ませぬほどに心配をして下さいますな

โอะเซะเกกิร้องไห้แล้วกล่าวว่า ที่ว่าจะหย่าเป็นความเห็นแก่ตัวของลูกเอง ถ้าต้องแยกกับทะเลแล้วไม่ได้เห็นหน้ากันอีกสักที ลูกก็ไม่อยากอยู่บนโลกนี้แล้ว แค่หลุดพ้นจากความทรมานแล้วจะได้อะไร ขอแค่ลูกคิดว่าตัวเองได้ตายไปแล้วก็จบเรื่อง แลมยังได้เลี้ยงดูทะเลให้ได้อยู่พร้อมหน้าพ่อแม่ลูกด้วย ลูกคิดไว้สาระแล้วยังมาเล่าเรื่องไม่สบายใจให้พ่อแม่ฟังเสียได้ แค่ลูกจะคิดเสียว่าตั้งแต่คืนนี้ไปโอะเซะเกกิได้ตายไปแล้ว วิญญาณเพียงหนึ่งเดียวที่คอยปกป้องทะเล แค่สามีทำเย็นชาด้วยเพียงเท่านี้ลูกคงทนได้เป็นร้อยปี เพราะคำพูดของพ่อทำให้ลูกคิดได้ ลูกจะไม่พูดถึงเรื่องนี้ให้ฟังอีก อยาได้เป็นกังวลใจเลย

จากข้อความข้างต้น แม้จะปรากฏคำพูดของโอะเซะเกกิว่าจะอยู่เพื่อลูก แต่ยังคงพบประโยคที่เป็นการโทษตัวเองว่า “*ลูกคิดไว้สาระแล้วยังมาเล่าเรื่องไม่สบายใจให้พ่อแม่ฟังเสียได้*” เป็นส่วนที่แสดงว่าโอะเซะเกกิตระหนักว่าความคิดในการการหย่าร้างของเธอจะก่อให้เกิดความไม่สบายใจของพ่อแม่ทั้งในด้านจิตใจที่เป็นห่วงลูกสาว และในด้านเศรษฐกิจที่เธอตระหนักได้ว่าสามีของเธอให้ความช่วยเหลืออยู่ และยังได้ย้ำอีกครั้งว่า “*เพราะคำพูดของพ่อทำให้ลูกคิดได้ ลูกจะไม่พูดถึงเรื่องนี้ให้ฟังอีก อยาได้เป็นกังวลใจเลย*” เป็นการเน้นย้ำกับพ่อว่าเธอตัดสินใจไม่หย่าเพื่อจะได้ไม่ทำให้พ่อแม่ต้องกังวลกับเรื่องครอบครัวของเธออีก ซึ่งการทำให้พ่อแม่คลายความกังวลใจดังกล่าวเป็นไปตามหลักแนวคิดของความกตัญญูขั้นพื้นฐานของลูกที่มีต่อพ่อแม่ที่ได้ยกมาข้างต้น การเน้นย้ำทั้งสองครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าแม้โอะเซะเกกิตัดสินใจที่จะไม่กำหนดตัวเองในฐานะภรรยาและทำหน้าที่แม่ในการดูแลลูกเพียงเท่านั้น แต่เธอก็ยังทำหน้าที่ของลูกสาวที่ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของพ่อแม่อย่างเต็มที่เช่นกัน

7. สรุปผลและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความคาดหวังของพ่อแม่ซึ่งเปรียบเสมือนความคาดหวังของสังคมญี่ปุ่นที่ปรากฏใน “จูซันยะ” พบว่าแม้ว่าประเด็นหลักของเรื่องจะเกี่ยวกับการตัดสินใจเรื่องการแต่งงานของตัวละครเอกหญิง แต่ในตัวบทได้สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูกสาวอยู่สองประเด็น ได้แก่ ความคาดหวังเรื่องการแต่งงานและความคาดหวังเรื่องความกตัญญู

จากความคาดหวังของพ่อแม่ที่ข้างต้น พบว่าในเนื้อเรื่องมีความขัดแย้งของลูกสาวต่อความคาดหวังเรื่องการแต่งงานเท่านั้น ดังจะปรากฏให้เห็นว่าตัวละครลูกสาวมีพฤติกรรมปฏิเสธการใช้ชีวิตการแต่งงานกับคนที่เหมาะสมเพราะทนต่อพฤติกรรมของสามีไม่ไหว และปฏิเสธการปฏิบัติตามแนวคิดภรรยาที่ดีมารดาที่ฉลาด (良妻賢母) ที่ต้องการจำกัดกรอบของผู้หญิงให้ทำหน้าที่แม่และภรรยาที่ดี ซึ่งประเด็นดังกล่าว โอะริอิ มิยะโกะ ได้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวของผู้หญิง (女性運動) ในสมัยเมจิเอาไว้ว่า การเรียกร้องสิทธิของผู้หญิงยังรวมถึงการให้อิสระแก่ผู้หญิงในการเลือกชีวิตของตัวเองด้วย (折井, 1992, p.170) จากข้อความดังกล่าวจึงวิเคราะห์ได้ว่าการแสดงท่าทีปฏิเสธความคาดหวังของพ่อแม่เรื่องแต่งงานที่ปรากฏในเรื่องนั้น เป็นการนำเสนอภาพของผู้หญิงในรูปแบบใหม่ของผู้หญิงซึ่งสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของผู้หญิงในสมัยนั้น

ในขณะเดียวกัน ความคาดหวังในเรื่องความกตัญญูที่ปรากฏในเรื่องกลับไม่พบความขัดแย้งจากตัวละครลูกสาว ยิ่งไปกว่านั้นยังแสดงให้เห็นว่าความกตัญญูเป็นแนวคิดสำคัญที่ทำให้ตัวละครลูกสาวขัดแย้งภายในจิตใจระหว่างการทำตามความต้องการของตนเองและการทำตามที่พ่อแม่ต้องการ ปิยะนุช วิริยนะวัตร ได้อธิบายระบบปิตาธิปไตยในสังคมสมัยเมจิเอาไว้ว่า เป็นระบบที่ผู้ชายจะเป็นหัวหน้าครอบครัว มีอำนาจในการปกครองดูแลครอบครัวของตนในทุก ๆ เรื่อง หากไม่มีบิดาแล้วลูกชายคนโตก็จะกลายเป็นผู้สืบทอดอำนาจและมรดก (ปิยะนุช วิริยนะวัตร, 2549, น.207) จากประเด็นดังกล่าว ทำให้สามารถวิเคราะห์ต่อไปได้ว่า แม้ว่าโอะเซะกิจะตัดสินใจละทิ้งบทบาทของภรรยาในตอนต้นเรื่อง แต่เมื่อตนได้ฟังคำพูดของพ่อและทำให้ตนได้พิจารณาสถานการณ์ในฐานะของลูกสาวในบ้านเดิมอีกครั้งก็ทำให้ตระหนักได้ว่า การที่ตนยอมทำหน้าที่เป็นภรรยาต่อไปนอกจากจะสามารถทำหน้าที่แม่ของลูกและทำให้พ่อแม่ของตนสบายใจได้ต่อไปแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมน้องชายให้มีหน้าที่การงานที่ดีพร้อมเพื่อที่จะกลายเป็นผู้สืบทอดครอบครัวต่อไปในอนาคต ซึ่งจากมุมมองดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงความกตัญญูในฐานะลูกสาวที่มีส่วนช่วยให้ครอบครัวเดิมมีผู้นำครอบครัวที่เข้มแข็งต่อไปได้ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงแสดงให้เห็นถึงการยอมจำนนในฐานะลูกสาวที่ตระหนักดีว่าตนไม่สามารถเป็นหัวหน้าครอบครัวได้อันเนื่องมาจากสภาพของผู้หญิงในการได้รับการศึกษาและค่านิยมเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองของผู้หญิงของชนในสังคม ซึ่งประเด็นดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้โอะเซะกิจำต้องยอมแพ้ต่อเจตนาเดิมกลายเป็นเชื้อฟิงบิดาในที่สุด และการยอมเชื้อฟิงบิดาดังกล่าวนั้นเองยังสอดคล้องกับชะชะกิ ฮิเดะมิ ที่ได้อธิบายหลักคำสอนของขงจื้อที่สอนสตรีเอาไว้ว่า “เกิดมาแล้วให้เชื้อฟิงพ่อแม่ แต่งงานไปแล้วให้เชื้อฟิงสามี แก่ตัวไปแล้วให้เชื้อฟิงลูก” (生あつては父母に従い、嫁しては夫に従い、老いては子に従う) (佐々木, 2019, p.23) แม้โอะเซะกิตั้งใจจะละทิ้งสามีและลูกในตอนแรก แต่สุดท้ายแล้วเธอต้องกลับมาเชื้อฟิงและปฏิบัติตามคำกล่าวของพ่อเสมือนตนเป็นลูกสาวของบ้านเมื่อครั้งก่อนแต่งงาน สะท้อนให้เห็นแนวความคิดต่อเรื่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ที่ถือเป็นหนึ่งคุณธรรมสำคัญของสตรีตามหลักขงจื้อ และในขณะเดียวกันความกตัญญูจากการเชื้อฟิงของลูกสาวดังกล่าวนี้เองกลับช่วยส่งเสริมให้ระบบปิตาธิปไตยในญี่ปุ่นยังคงแข็งแกร่งอยู่ในสังคมสมัยเมจิด้วย

จากการวิเคราะห์ข้างต้น เมื่อนำความคาดหวังในเรื่องการแต่งงานและความกตัญญูข้างต้นมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและปิตาธิปไตยแล้ว จากประเด็นเรื่องการแต่งงานที่ตัวละครเอกหญิงต้องการหย่าขาดกับสามีนั้น ในสมัยเมจิอิทธิพลเกี่ยวกับแนวคิดที่เป็นอิสระและความคิดที่มนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันของชาวตะวันตกนั้น ได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดของชาวญี่ปุ่นในสมัยเมจิ อันก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อเสรีภาพและสิทธิของประชาชนที่เรียกว่า จิยูมินเกินอุโด (自由民権運動) หรือการเคลื่อนไหวด้านเสรีภาพของพลเมือง ซึ่งหนึ่งในการเรียกร้องของพลเมืองดังกล่าวรวมไปถึงการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมกันของชายหญิงอยู่ด้วย ทั้งการสนับสนุนให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับผู้ชาย การแสดงออกทางความคิดในที่สาธารณะของผู้หญิง และการสนับสนุนให้ผู้หญิงสามารถกำหนดชีวิตของตนเอง เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะของสตรีให้เทียบเท่ากับผู้ชายในสังคมญี่ปุ่น (折井, 1992, p.170-171) นอกจากนี้ Patessio Mara อธิบายความก้าวหน้าของการเคลื่อนไหวของพลเมืองดังกล่าว โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวของผู้หญิงเอาไว้ว่า เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การเคลื่อนไหวของสตรีเป็นไปได้ในวงกว้างคือการพัฒนาอุตสาหกรรมการพิมพ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงสามารถเผยแพร่แนวคิดและสร้างแนวคิดใหม่เกี่ยวกับผู้หญิงในที่สาธารณะได้ ประกอบกับหนังสือที่มาจากตะวันตกสามารถหาซื้อได้อย่างง่ายดาย ทำให้แนวความคิดของสตรีก้าวหน้าขึ้นไปอีก (Patessio, 2011, pp.9-15) จากประเด็นดังกล่าว จึงพิจารณาได้ว่าการนำเสนอตัวละครหญิงที่ต้องการหย่าขาดจากสามีในเรื่องสั้น “จูซันยะ” ของฮิงุชิ อิชิโย แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของผู้หญิงในฐานะปัจเจกที่ต้องการเรียกร้องอิสระในการเลือกกำหนดครอบครัวของตนเองซึ่งเป็นไปตามการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นจริงในสังคมสมัยเมจิ และยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความคิดของผู้หญิงที่ไม่ต้องการอยู่ภายใต้ผู้ชายที่เป็นสามีอีกต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีส่วนที่แสดงถึงความต้องการของผู้หญิงที่ต้องการกำหนดชีวิตของตนเองและพยายามทำลายกรอบของสังคมที่ให้ผู้หญิงอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ชายปรากฏอยู่ในตัวบท แต่จากการวิเคราะห์ตัวบทข้างต้นพบว่าแม้จะมีจุดที่วิเคราะห์ได้ว่าเป็นการต่อสู้เพื่อเป็นอิสระจากผู้ชายในฐานะสามีภรรยา แต่พบว่าจากการยอมจำนนให้ผู้หญิงจำต้องอยู่ในสถานะภรรยาดังเดิมคือพ่อที่ได้ใช้ความกตัญญูมาเป็นกรอบเพื่อควบคุมลูกสาวให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ ซึ่งจากตัวบทตัวละครพ่อใช้เหตุผลเรื่องความกตัญญูเพื่อกดดันตัวละครหญิงให้ยอมจำนนต่อสถานะของตนเพราะหวังว่าการแต่งงานของลูกสาวจะช่วยเหลือเศรษฐกิจของครอบครัวและหวังว่าแม่ตนในฐานะพ่อจะไม่ได้มีชีวิตดูแลลูกสาวแล้ว โอะเซะกิยังได้รับการปกป้องคุ้มครองจากผู้ชายคนอื่นในฐานะภรรยาต่อไปจนบั้นปลายชีวิตด้วย ทำให้พิจารณาต่อไปได้ว่าการต่อสู้ของโอะเซะกิตัวละครเอกหญิงในเรื่องจบลงด้วยความพ่ายแพ้อันเนื่องมาจากต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เป็น “ลูกสาว” ที่แสดงความกตัญญูผ่านการแต่งงาน ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์โดยสรุปแล้วจึงมองได้ว่าสิ่งที่ควบคุมผู้หญิงให้ยังอยู่ในกรอบสังคมปิตาธิปไตยไม่ใช่แนวคิดของสังคมที่คาดหวังให้ลูกสาวกลายเป็นภรรยาและแม่ที่ดีของครอบครัวอื่น แต่สิ่งที่ควบคุมผู้หญิงในสังคมได้อย่างแท้จริงคือแนวคิดเรื่องความกตัญญูต่อครอบครัวที่ต้องประพฤติตนตามที่พ่อแม่ได้คาดหวังไว้ ซึ่งตัวละครโอะเซะกิแสดงให้เห็นว่าแม้จะพยายามต่อสู้ต่อแนวความคิดปิตาธิปไตยที่กำหนดให้ผู้หญิงทำหน้าที่เป็นภรรยาและแม่ที่ดี แต่ก็ยังไม่สามารถเอาชนะปิตาธิปไตยได้อย่างแท้จริงเพราะความกตัญญูต่อพ่อแม่ยังเป็นแนวคิดสำคัญที่ควบคุมผู้หญิงให้อยู่ในกรอบของปิตาธิปไตยได้อย่างเต็มที่ ซึ่งกรอบของความกตัญญูนี้เองที่ทำให้โอะเซะกิในฐานะภรรยาของสามีในสมัยเมจิได้ตระหนักอย่างแท้จริงว่าแม้ว่าการแต่งงานจะเริ่มต้นจากความรัก แต่ชีวิตหลังแต่งงานนั้นกลับมีปัจจัยอื่น ๆ มากำหนดชะตากรรมของเธอให้ไม่สามารถตัดขาดจากการแต่งงานได้อย่างอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาสถานะของตนในฐานะลูกสาว ส่งผลให้ในท้ายที่สุดแล้ว แม้จะตัดสินใจจะละทิ้งตัวเองในฐานะภรรยาแล้ว แต่ผู้หญิงกลับไม่สามารถละทิ้งหน้าที่ของลูกสาวที่ทำหน้าที่ส่งเสริมครอบครัวทางอ้อม

ผ่านการแต่งงาน ประกอบกับแนวคิดที่ผู้หญิงไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระโดยปราศจากการปกครองของผู้ชาย จึงทำให้ผู้หญิงยังต้องใช้ชีวิตในฐานะลูกสาวไปพร้อม ๆ กับทนรับสภาพชีวิตการแต่งงานที่ล้มเหลวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพื่อทำให้ครอบครัวเดิมของตนมีความสุข

หากพิจารณาในอีกรูปแบบหนึ่ง ความคาดหวังเรื่องการแต่งงานและความกตัญญูที่ปรากฏในเรื่องอาจเป็นตัวแทนของแนวคิดบางประการที่ปรากฏในสภาพสังคมสมัยเมจิที่มีการรับเอาแนวคิดใหม่จากทางตะวันตกเข้ามา มากมาย กล่าวคือ ความคาดหวังเรื่องการแต่งงานนั้นเปรียบได้เป็นตัวแทนแนวคิดแบบใหม่ที่ยึดติดกับแนวคิดเดิมซึ่งก็คือการแต่งงานด้วยความรัก การปฏิบัติตนโดยปฏิเสธความคาดหวังของสังคมในเรื่องการแต่งงานของผู้หญิง รวมทั้งการกำหนดให้ตัวละครผู้ชายแสดงออกถึงความต้องการแต่งงานด้วยความรักจึงแสดงถึงความพยายามในการทำลายกรอบของสังคมแบบเดิมเกี่ยวกับการแต่งงาน จึงอยู่ในสภาพที่ไม่มีกรอบแนวคิดในการดำรงชีวิตแต่งงาน ส่งผลให้เมื่อโอะเซกิในฐานะตัวละครลูกสาวแต่งงานแล้วพบว่าสามีพูดจาทำร้ายและต้องการหย่า แสดงให้เห็นว่า แม้มีการนำเสนอภาพแต่งงานอันเกิดจากความรักที่ไม่มีแนวทางหรือกรอบของสังคมกำหนด แต่การพ้นจากกรอบแนวทางของสังคมดั้งเดิมนี้ทำให้ไม่สามารถยืนยันได้ว่าการแต่งงานจากรักมีส่วนทำให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข จึงทำให้เหตุผลที่แต่งงานเพราะความรักจึงถูกลดคุณค่าลง ตัวละครลูกสาวจึงเปรียบเสมือนคนชาติที่ยึดเหนี่ยวในชีวิตแต่งงานเพราะสามีไม่เอาใจใส่และให้ความรักเหมือนที่ผ่านมา แต่ในขณะที่เดียวกัน ความคาดหวังในเรื่องความกตัญญูยังถือเป็นตัวแทนของแนวความคิดดั้งเดิมตามหลักขงจื้อที่เป็นหลักในการดำรงชีวิตและเป็นแนวคิดที่กำหนดบทบาทของคนในสังคมรวมไปถึงผู้หญิงเอาไว้อย่างเต็มที่ จึงกลายเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติตนรวมไปถึงเรื่องหน้าที่ของครอบครัว ดังนั้น ในบทสรุปที่ตัวละครลูกสาวตัดสินใจกลับบ้านสามีดั้งเดิมไม่ใช่เพราะกลับมาเชื่อมั่นในเรื่องการแต่งงานจากรัก แต่เป็นการตัดสินใจกลับโดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวใหม่คือการทำหน้าที่เป็นลูกที่ดีที่ทำให้พ่อแม่สบายใจ และฐานะแม่ที่ต้องดูแลลูกชาย ซึ่งหากพิจารณาตามข้อความข้างต้น นอกจากการนำเสนอภาพของลูกสาวที่ไม่สามารถหลุดพ้นจากปิตาธิปไตยได้อันเนื่องจากคุณธรรมดั้งเดิมยังแสดงถึงการปรับตัวรับเอาแนวคิดสมัยใหม่ของตะวันตกที่เข้ามาในสังคม แต่เนื่องจากเป็นแนวคิดใหม่ในสังคมทำให้ไม่มีกรอบในการดำเนินชีวิตอย่างชัดเจน ทำให้เมื่อดำเนินชีวิตด้วยการไร้กรอบและแนวทางในการดำเนินชีวิตจึงไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่น การกลับเข้าสู่กรอบเดิมที่ยังไม่ถูกสังคมทำลายจึงเป็นแนวทางที่จะทำให้คนญี่ปุ่นโดยเฉพาะผู้หญิงใช้ชีวิตอย่างมั่นคงต่อไปได้ในอนาคต และเมื่อพิจารณาเข้ากับสภาพทางสังคมแล้ว คิมดงฮี ได้อธิบายเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของผู้หญิงญี่ปุ่นในสังคมสมัยเมจิเอาไว้ว่า แม้จะมีความพยายามในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น ทำนิตยสาร และสิ่งพิมพ์เพื่อผู้หญิงโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ความรู้และสร้างค่านิยมใหม่ที่มีต่อผู้หญิง รวมทั้งนำเสนอแนวคิดเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้หญิงในสังคมสมัยใหม่ แต่สิ่งที่หนักเคลื่อนไหวเพื่อผู้หญิงต้องเผชิญคือการต่อสู้กับแนวคิดดั้งเดิมที่มีพื้นฐานมาจากกรอบของสังคมปิตาธิปไตย (金, 2011, pp.79-81) ข้อความข้างต้นจึงพิจารณาได้ว่า การต่อสู้กับแนวคิดปิตาธิปไตยในสมัยเมจิถือเป็นช่วงระยะเริ่มต้นเท่านั้น การสร้างความเข้าใจในกรอบแนวคิดแบบใหม่ที่สังคมญี่ปุ่นเพิ่งเปิดรับเข้ามา พร้อมกับกรอกรื้อให้สังคมญี่ปุ่นเห็นถึงความล้าหลังของแนวคิดแบบเดิมจึงเป็นแนวทางของการต่อสู้ทางยุคสมัยที่จำเป็นต้องใช้เวลาต่อไป จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า บทบาทของลูกสาวที่ปรากฏใน “จูซันยะ” จึงกลายเป็นบทบาทที่แสดงถึงความจำเป็นในการทำลายกรอบของสังคมดั้งเดิมที่มีพื้นฐานมาจากปิตาธิปไตยและสร้างกรอบแนวคิดสมัยใหม่เป็นแนวทางใหม่ในสังคม

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อจำกัดประการหนึ่งของวิจัยฉบับนี้คือ เมื่อพิจารณาภูมิหลังของตัวละครตัวละครลูกสาวที่ปรากฏใน “จูซันยะ” แล้วพบว่า โอะเซะเกะเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่ได้กลายเป็นผู้หญิงที่มีฐานะสูงและมีครอบครัวที่สมบูรณ์ตามกรอบของสังคม แต่ในวรรณกรรมของฮิงุชิ อิชियो มีตัวละครลูกสาวมากมายที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มเดียวกับเรื่อง “จูซันยะ” กล่าวคือ มีตัวละครลูกสาวที่ถูกผลักให้ออกจากสังคมปิตาธิปไตย เช่น มิโคะริในนวนิยายเรื่อง *ทะเลเกาะกระเปาะ* ซึ่งหากนำตัวละครลูกสาวที่ปรากฏในงานวรรณกรรมของฮิงุชิ อิชियोมาวิเคราะห์แล้ว อาจได้เห็นมุมมองของผู้หญิงต่อปิตาธิปไตยได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้งมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่ผู้วิจัยจะขยายขอบเขตการศึกษาต่อไป

นอกเหนือจากประเด็นดังกล่าว จากการอภิปรายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าตัวละครหญิงที่ปรากฏในเรื่อง “จูซันยะ” เป็นตัวแทนของผู้หญิงที่พยายามต่อสู้ต่อแนวคิดปิตาธิปไตยแต่ก็ยังไม่สามารถเอาชนะได้อย่างแท้จริงแต่อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับปิตาธิปไตย พบว่าในวรรณกรรมของฮิงุชิ อิชियो ยังแสดงให้เห็นถึงตัวละครชายที่ถูกระบบปิตาธิปไตยกดทับโดยไม่รู้ตัวอันเนื่องมาจากสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้หญิงได้ถูกบังคับปฏิบัติตนตามกรอบของระบบปิตาธิปไตย เช่น ตัวละครพ่อของตระกูลอะโตะ แม้ว่าฮิงุชิ อิชियोที่ได้รับการประเมินค่าว่าเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่กำลังต่อสู้ต่อแนวคิดระบบปิตาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกันก็มีเนื้อหาที่วิเคราะห์ได้ว่าฮิงุชิ อิชियोยังได้ประพันธ์งานที่แสดงให้เห็นว่าผู้ชายก็ถูกกดทับจากปิตาธิปไตยด้วยเช่นเดียวกัน จึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจที่จะศึกษาต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง (References)

- เดือนเต็ม กฤษดาธานนท์. (2558). นวนิยายญี่ปุ่นสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะนุช วิริเยนะวัตร. (2549). ภาพผู้หญิงญี่ปุ่นที่สะท้อนในงานเขียนสมัยเมจิ. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 6(1), 196-228.
- ปิยะนุช วิริเยนะวัตร, สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุข. (2552). การศึกษามุมมองทางวัฒนธรรมที่แตกต่างผ่านการใช้คำว่า “ยักษ”: กรณีศึกษาเรื่องจูงขงของฮิงุจิ อิจิโย. Journal of Language and Culture, 38(1), 135-153.
- วิวันพร กิจไกรลาศ. (2552). ตัวละครหญิงในวรรณกรรมของฮิงุจิ อิจิโยกับผู้หญิงในยุคเมจิ. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- PATESSIO, M. (2011). Women and Public Life in Early Meiji Japan: The Development of the Feminist Movement. University of Michigan Press. <https://doi.org/10.3998/mpub.9340032>
- 折井美耶子(1992). 「時代をみる一近代」総合女性史研究会 (編), 『日本女性の歴史性・愛・家族』. 東京 : 株式会社角川学芸出版.
- 乾順子(2014). 「既婚男性からみた夫婦の家事分担: 家父長制・資本制概念と計量研究の接合」『大阪大学大学院人間科学研究科紀要』 40, 93-110.
- 植村邦正(1981). 「樋口一葉入門 (一)」『名古屋女子大学紀要』 27, 223-233.
- 植村邦正(1982). 「樋口一葉入門 (二)」『名古屋女子大学紀要』 28, 277-285.
- 植村邦正(1983). 「樋口一葉入門 (三)」『名古屋女子大学紀要』 29, 243-250.
- 菅聡子(1992). 「明治の東京一樋口一葉の小説を視座として一」お茶の水女子大学「魅力ある大学院教育」イニシアティブ人社系事務局 (編), 『「対話と深化」の次世代女性リーダーの育成 : 「魅力ある大学院教育」イニシアティブ 平成17年度活動報告書 : シンポジウム編』(26-31) . 東京: お茶の水女子大学「魅力ある大学院教育」イニシアティブ人社系事務局.
- 金多希 (2011). 「東アジアの近代と女性, そして 「悪女」」宇都宮大学国際学部 (編), 『宇都宮大学国際学部研究論集』 (67-81) . 栃木 : 宇都宮大学国際学部.
- 阪井裕一郎(2013). 『家族主義と個人主義の歴史社会学: 近代日本における結婚観の変遷と民主化のゆくえ』慶應義塾大学大学院社会学研究科2013年度博士学位論文.
- 佐々木秀美(2019). 「女性の権利 (Woman's Right) 運動にナイチンゲールが果たした役割とわが国における女性の権利運動の展開」『看護学統合研究』 20(2), 25 - 43.
- 塩谷昌弘(2009). 「< 書評> 仙波千枝著 『良妻賢母の世界近代日本女性史』」北海学園大学大学院文学研究科 (編), 『年報新人文』(188-192). 北海道 : 北海学園大学大学院文学研究科.
- 趙恵淑(2006). 「樋口一葉やみ夜論」『日本學研究』 19, 281-302.

- 西莊保(1996). 「『十三夜』論: 先行する「嫁した女の不幸」の話と比較して」 『日本文学』 45(2),19-28
- 平井裕香 (2015). 「「此身一つ」のゆくえ—樋口一葉「十三夜」における身分と身体—」 『言語情報科学』 13,157-174.
- 山崎信子(2007). 「近代日本における「家庭教育」: 明治期にみられる「主婦」の位置づけの変遷」 『創価大学大学院紀要= The bulletin of the Graduate School, Soka University』 28,173-192.
-

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Affiliation: Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Corresponding email: chalan_1701@hotmail.co.th

Received: 2022/12/08

Revised: 2023/03/03

Accepted: 2023/03/03